

סדר יום ל 2/ד

מישיבת ועדת החוקה, חוק ומשפט
ירושלים, יום ד', כ"א בשבט תש"י - 8.2.60

ר"ל.

נוכחו חברי הועדה:
נ. ניר - היו"ר
י. בר-יהודה
י. בדר
ד. בר-רב"האי
ז. ורהפטיג
ט. כ"ץ
י. לם
א. לנקין
ט. ד. לוינשטיין
ח. רובין
א. חבורי

מוזמנים:
ח. וילקנפלד - משרד המשפטים
ל. הנימן - " "

מישיבת נפתחה בשעה 09.15.

היו"ר נ. ניר: אני פותח את הישיבה.

סדר היום:
1. דיון כללי בענין חוק על גיל הנישואים.
2. חוק החברות.
3. חוק השותפויות.
4. חוק אגודות שיתופיות.

בהסכמתכם נהפוך את הסדר ונדון קודם בשלושת

החוקים שהועברו אלינו ע"י הכנסת, כי אחרת לא נגיע לדיון בהם.

חוק החברות; חוק השותפויות; חוק אגודות שיתופיות.

י. לם: אני ציץ להעביר את החוקים האלה לוועדה מסנה.

אך לפני כן אני רוצה להציץ הצעה שהיא לרעה

גם חדשה וגם אינה חדשה. הצעת הממשלה לגבי כל שלוש החוקים, היא להתקין

תקנה המאפשרת לחדש חיקים שהלכו לאיבוד מתחת המאורעות או העברת המשרדים

הירי המשטר הבריטי למדינת ישראל. בהצעה נאמר כי ש"י תסמך שאושר ש"י

ועדת חוקה, חוק ומשפט

8.2.50

חוק החברות; חוק השותפויות;

חוק האגודות השיחופיות.

רל.

י. ברר:

למרות העובדה שהצעה שהובאה בפנינו הייתה רק בת שלוש שורות, כאשר דנו בוועדה הבטחית על חוק תיקון מס ההכנסה, מפלגות הרוב היו הפעילות ביותר, אמילו נגד רצונו של שר האוצר, והכניסו תיקונים שונים שלא היו בהצעת החוק, אשר היו קטורים אמנם עם שאלת מס ההכנסה, אבל לא עם אוחס התיקונים שהושלה הציעה. אני רוצה להזכיר את התיקון שחברות הכנסת הנכבדות הציעו לנו: הפרדת ההכנסה של האשה מזו של בעלה. ההצעה הזאת הייתה לגמרי חדשה, אבל כיון שביא הייתה קשורה במס ההכנסה, החקיקים דיון, ודיון רחב מאוד, בענין זה. הייתי יכול להרבות מדוגמאות מסוג זה. על כל פנים, אין לי ספק שמוחר לנו לדון על תיקונים בחוק החברות.

אני בעד הצעתו של למ, אך אני רוצה להוסיף כמה

דברים בענין זה. מוזר ^{לך} עד כמה שומר השלטון שלנו על השיטה הבריטית, לא

רק במקרים שהיא טחם שיטה חוקית, אלא גם כאשר היא נוחה איזה שהן

פריבילגיות בקשר עם השלטון הבריטי. לטעם מה דרושה השיטה האומרת שרק איש

שקיבל אישור באנגליה, יכול להיות מצאצאאש רואה חשבונות? לטעם מה לשם

השיטה האומרת שרק ה"בריטנים" יוכלו להיות נוטריונים, למרות כל מיני

הבטחות שקבלנו מהממשלה בענין זה? אני פונה אל אנשי הרוב: הדבר הזה

עומד בניגוד לשיטה החדשה שאנחנו יוצרים. הלא ביתר המקרים מסטיק כרטיס

מאל השתייכות למפא"י בכדי להיות אלוף, בכדי להיות מנהל במשרד כללי;

הוא מסטיק במקום כל הקוולפיקציות. שמעתי גם בסמצטערים על כך שבקו"ח, בכל

זאת, אי-אפשר להיות בלי רופאים.

אני קומד על דעתי שאם מישהו ירצה לדרוש תיקון נוסף.

הוא יכול לעשות זאת וזה יהיה לגמרי חוקי. הרי הוועדה איננה רק אוטומט

אשר מתפקידו לתת אצאא חותמת על הצעת הממשלה.

ד. בר-רב-האי: לעצם הענין אינני מתנגד לתיקון אשר עומד להציע

חברי למ וגם לא לחלק הראשון של דברי חבר הכנסת

בדר, שיש לנכות את החוקים שלנו מכמה וכמה שרידים של הלגיסטלציה הבריטית.

ביחוד כאותם הזכויות המיוחדות שניתנו בחוקים אלה לבעלי דיפלומות בריטיות.

אבל אי-אפשר להרחיב בלי גבול את הענינים העוסדים בקשר עם ההצעה שבפנינו.

אי-אפשר ע"י כל תיקון שמציעה הממשלה, אשר מתוה חלק של החוקה פחות או יותר

ה. בר-רב-האי:

משובכת, להגיד: "בהזדמנות זאת - -". בהזדמנות זאת יש לנו אפשרות לחקן את כל חוק החברות. הצעת המשלח מוגבלת מאוד; היא באה לתת אפשרות לחדש תיקים שנעלמו. לשם כך דרושה שורה של הוראות טכניות. אי-אפשר בהזדמנות זאת להכנס לכל חוק החברות. אצא אינני מהגור להרחבת הסגרה, אבל לכל דבר - מקומו. במקרה זה עלינו להסיר רק את ענין רישום התיקים מחדש. הענין הוא טכני גרידא והיייתי מציע לא לחפש הזדמנויות בהזדמנות זאת.

י. בר-רב-הוד: עם כי אני מושב את המור החדש שקבעה ועדת

הכנסת, למוגזם, ולכן פרובוקטיבי לגבי כל מיני הזדמנויות, אני רוצה להוסיף שצריך להיות גם קצת "גנץ" בהזדמנויות. אם אני קורא שהחוק לתיקון פקודת החברות נוגע לסעיף 246 של אותו חוק, אני סבין ש-246 סעיפים, על כל פנים יש באותו חוק. אנחנו נוכל בדרך זאת למצוא שלוש פעמים 246, ענינים צדויים שאינם נוגעים לחוק המוצע. אני מציע שלא נגזים ולא נאמר שכל ויקון אשר המשלה לא הציעה, צריך לעבור למליאת הכנסת, אבל יחד עם זאת, החידושים שלנו צריכים להיות בקשר עם הענין הנדון. אני מוכן להסכי שבעבור על כל 246 סעיפים, ישנה בודאי עוד דבריה שמעוניים תיקון. אבל אין זה שייך לכאן. (י. ל. ל. צריכה להיות המלצה בענין זה). אם המלצה לא תספיק ואם לא יכניס הצעה כזאת לסדר-היום, יתכן שאני אכניס זאת. אבל לא צריך לקשור את הדבר עם הצעה המונחת בפנינו.

ל. הננימין: אני רוצה להסביר שאין בחוק הקיים אצלנו שום זכויות

מיוחדות לאלה שגמרו מוסד או סכללה אנגלית, או שהם חברי איגוד אנגלי. החוק מרבר רק על סכללה, העודה או חברה, המוכרים ע"י מוסד ארצי-ישראלי, שהוא עכשיו שר המשפטים. ז"א, המרקטיקה הארצי-ישראלית אינה מצריכה כל שינוי בחוק.

אני חושבת שהצעה להם באה למעשה לנגוע פ' בשאלת מתן העודות לרואי-חשבונות, והוא עצמו יסכים כי לא רואי-חשבונות הוא האיש המתאים לאשר העודות של חברה. העודות של החברה הוכנו ע"י עורכי-דין ולא ע"י רואי-חשבונות. עורכי-הדין הם הנותנים הצהרה בשבעה, בשעת הרישום, שכל חנאי החברות קוימו. לכן, העסקים נמצאים אצל עורכי-הדין ולא

ר.ל.

קרית מונטה, חוק ומשפט
8.2.50
חוק החברות: חוק השותפויות.
חוק האגודות השיתופיות.

ל. אניסון:

בענינים שתיין הם מוסכמים להם. החוק קובע שרואה-החשבונות יכול לדרוש כל מיני אישורים אחרים: הוא יכול להזמין את בל-החוב שהוא בעל שטר-השיעבוד ולשאול אותו אם הוא מודה כי זהו הקעתק היחידי של שטר השיעבוד שלו וכו'. אינני יודעת לשם מה לקבוע שמכל יהיה הלוי באישורו של רואה-החשבונות.

ה. וילקנפלד: פרשה לי ד"ר בדר לאמר כי נדמה לי שהוא בעצמו

אינו מתייחס ברצינות להצעתו, להכנס לדיון

בהזדמנות זאת על כל מערכת החוקים המסחריים שלנו, חוק החברות, חוק השותפויות וחוק האגודות השיתופיות. (נ. בדר: אני ימח שאתה קורא לחוק האגודות השיתופיות "חוק מסחרי").

אני מאמער שבהזדמנויות שונות אנחנו חוזרים

לענין של מסכויים תועדות. אני צריך להפביר טוב לאן הדבר הזה יוביל אותנו, אם גישמנו תהיה שאנחנו יכולים לרונ בכל הזדמנות על החוק כולו. תנה סונת למנינו חו, לחיקון החוק הפלילי בענין גיל הנישואים. תי יכול מישור להעלות על הדעת שבהזדמנות זאת אנחנו נתקן את החוק הפלילי בענין רצח או עונש מוות? אי-אמער להכנס לכל הקודקס הפלילי בקטר עם ענין גיל הנישואים.

מבחינה מבנית אמער היה להביא את שלושת החוקים

האלה בחור חוק אחד (ת. רובינ: צריך היה לעשות זאת), אבל אין זה מטנה את תוכנו של החוק. תוכנו של החוק הוא: מסמכים שנפמרו. אם מישור חושב שצריך לעשות זאת בדרך אחרת מאשר הדרך המוצעת בחוק זה, אפשר להציע זאת. אבל הענין הוא רטטורציה של תיקים.

לגופו של ענין: מערכת החוקים האלה היא די

מסובכת. חוק החברות הוא לכל הדעות חוק טוב, מלבד בפרטים שונים. שר המספטים מינה ועדת מומחים היושבת ודנה בחיקונים לחוק החברות, לאור השינויים שחלו באנגליה ולאור הצרכים שלנו. כאשר תועדה הזאת תסיים את עבודתה היא תגיש את אצאאת הצעותיה לממשלה והממשלה תביא לכנסת הצעת חוק לחיקון חוק החברות, אם יהיה צורך בחיקון כזה. אז תהיה הזדמנות להרויח מלכונת רחוקה החברות. תנוי שאני העטת הממשלה תרחה את רל השנת של

ר.ל.

ועדת חוקה, חוק ומשפט
8.2.66
חוק האגודות הדתיות;
חוק האגודות וחוק השותפויות.

ח. וילקנפלד:

חוק החברות, כפי שזני מתאר לי. כרגע אנחנו נמצאים בתחום שנומאט מאור.

בית הדיון על סמכויות הוודות בועדת הבנסת,

הוזכרה הדוגמא של החוק בנוגע לגיל הנישואים. נאמר שיש לנו שתי
הצעות חוק, האחת של גב' עדה סימון והשניה של המשלה, אחת בצורת חוק
נפרד והשניה בצורת תיקון לחוק הלילי. מבחינת הענין, שתי ההצעות דנות
באופן הענין ובכל אחת מההצעות אפשר להכניס את אותם השינויים, אעפ"י
שחת מן ההצעות היא חלק מסמגרת יותר רחבה.

הענין הקודם בגנינו הוא ענין המסמכים הנפסדים.

בענין זה אפשר לתקן, להוסיף, לגרוע, אבל אי"אפשר לחרוג מסמגרת המסמכים
הנפסדים.

היו"ר נ. ניר: הייתי רוצה למנוע את הישנות הויכוח הזה בכל

פעם בועדת החוקה. מלבד קונסטיטוציה, ישנו גם

שכל. אפילו היינו רוצים להכניס עכשיו חוק חברות, הדבר צריך היה לקחת
לפחות שנה. את הדבר הזה אריכים היו לעשות מופתים. לדעתי אין זה הגיוני
להכניס עכשיו לכל חוק החברות וכך גם חוק השותפויות. איני חושב גם
שאנחנו מסוגלים לכך. הועדה הזאת אינה אריכה להכניס את כל השמח של
החוקים של מדינתנו. עלינו לדעת אם היכן הוא הגבול. בדרך כלל אין
אני מסכים לכל החלכה הזאת של "ענין חדש", כי אני חושש שנגיע ע"י ק
למבוי סתום והענינים בכנסת יקחו זמן פי חמש מאשר עד עכשיו.

אני מציע להעביר את שלושת החוקים האלה לוועדה

משנה.

ה. רובינ: לפני הקצרת שלושת החוקים האלה לוועדת משנה, אני

מציע לקבל החלטה ששלושת החוקים האלה יאוחרו

בחוק אחד. הכוונת אשר ניתנה לחוקים האלה, גם היא מטעה, כי אין זה חוק
לתיקון פקודת החברות כי אם חוק להבטחת חידוש מעודות אשר אברו. זהו הדבר
המיוחף לשלושת החוקים האלה. אם אורכים שהחוק הזה הוא חוק לתיקון פקודת
החברות, כל הקורא זאת עלול לחשוב כי זה כל מה שיש לנו לתקן בסעיף 246 של
חוק החברות. מטרת החוק הזה היא אחרת, ולכן צריך לחדר את שלושת החוקים

ר.ל.

נידון זה, חוק ומשפט
8.2.50
חוק החברות; חוק שותפויות;
חוק האגודות השיתופיות.

הנחלט: להעביר את החוקים: חוק החברות, חוק
שותפויות וחוק האגודות השיתופיות,
לועדת משנה שמרכבת מה"ח: נ. ניר,
י. ברר, ז. ורמזינג, י. למות. רובין.

ועדת חוקה, חוק ומשפט
8.2.60

חוק בניין גיל הנישואים.

2. מטרה: אני מציע שכבסיס לדיון תשמש הצעת החקיקה,

לא מבחינה פורמאלית ולא מבחינה עניינית.

3. למה: אם נעביר לאחר הדיון הכללי, את שני החוקים האלה

לועדה משנה, ועדת-המשטה צריכה להיות מודרכת

ע"י קו שמלי את הועדה צריכה לקבוע. הועדה יכולה לקבוע שיש לעשות זאת ע"י חיקון החוק הפלילי או ע"י חקיקת חוק חדש. אין זה נומר שייך הועדה מקבלת את הרעיונות הכלולים בהצעת המשלה. אין זה אומר שלא נדרון על הצעת המשלה, מבחינה עניינית. עלינו לקבוע רק אם הועדה מוכנה שיש לחקן את החוק הפלילי או שהועדה חושבת כי גיל הנישואים הוא דבר אשר מעניין את הקהל, גם מחוץ לענייני החוק הפלילי.

אני מציע לכן, להטיל על ועדה המשנה לנסח חוק

מיחד ולא חיקון לחוק הפלילי.

בעניינים אחרים אשר כלולים בחוקים האלה, אני

מוזב שאין צורך בהחלטה מלידת הועדה. אם לקבוע את גיל 17 או 18, זה עניין של פרטים. אם נישואים בטלים או אינם בטלים - על זאת צריכה לדרון ועדת-המשנה.

אגב, אין אני מבין את התנגדותם של החברים

כאשר פיתחו הציע להזמין את הרבנות. העניין הנדרון קשור עם אישור וחוק האישור, היום, הוא עוד חוק דתי. אני מצטער, אבל זאת היא עובדה. ועוד המשנה צריכה לשמוע את הנימוקים של הרבנות, כמו שלרעהי היא צריכה לשמוע גם את דעת הרופאים. אני למשל, יודע שגיל 16 אינו גיל מתאים לנישואים, אבל אינני יודע אם גיל 17 או 18 הוא הגיל המתאים.

אני מתנגד להצעה שהציעה המשלה, להכניס בחוק

זה, בדרך קצת-אמצעית קונטרבנדזה, חיקון שאינו שייך לעניין. מה שייך מעיקר 152 בחוק הפלילי, לכאן? היום קראתי פסק-דין של בחור בן 19 שהיו לו יחסים מיניים עם בחורה בת 15, בהסכמתה. הבחור נדרון לשנה מאסר. דבר כזה יכול לקרות מחר לגבי בחור בן 16 שיהיו לה יחסים מיניים עם בחורה בת 17. אין צורך להכניס אנשים צעירים לסכנה של משפטים פליליים בלתי

דל.

ועדת חוקה, חוק ומשפט
8.2.60
חוק בענין גיל הנישואים.

י. לט:

מוצדקים. אני מציע למחוק את התיקון של סעיף 152.

ה. וילסנפלד: בשלב זה אני רוצה להגיד משהו לפדור הדיון.

שתי ההצעות שהועברו לוועדה, יש בהן הרבה מן

המשותף. המשותף הוא בנוגע לגיל. שתי ההצעות מציעות את גיל 17 כגיל

שלמטה ממנו קיים איסור אבטולוטי על נישואים, ואת גיל 18 כגיל שלגביו

קיים איסור, אלא שאפשר לקבל היתר.

ההבדל היסודי בין שתי ההצעות הוא בשאלה, אם היו

נישואים בניגוד לחוק הזה, למטה מגיל 17, האם הם בטלים - כפי שהציעת

גב' מיסון - או ששאלת החוק או אי-החוק של נישואים כאלה תיחחק לפי הדין

הדתי של העדה אשר אליה מסתמך החוק.

לי נדמה שבמקום ההצעה לפדור הדיון שהציע לם -

שהוועדה החליט אם לקבל תיקון לחוק הפלילי או לקבל חוק נפרד, כלומר על

הצד הפורמאלי של הענין - צריך לקיים דיון על הענין עצמו, ולהחליט

בענין ההבדל היסודי הזה שבין שתי ההצעות. כאשר יוחלט כך או אחרת, נמצא

את הצורה הנאותה, בין בצורת תיקון לחוק הפלילי ובין בצורה אחרת.

ההבדל השני בין הצעה הממשלה והצעה הגב' מיסון

הוא שבהצעה הגב' מיסון נאמר כי במסיבות מסוימות יכולה הרשות המוסמכת

לתת היתר נישואים גם למטה מגיל 17. בהצעה הממשלה הדבר הזה אינו קיים.

כלומר, במידה שיש איסור בהצעה הממשלה, הוא איסור אבטולוטי, בו בזמן שהצעה

הגב' מיסון פותחת אפשרות לנישואים גם למטה מגיל 17. (ע. מיסון: לא הציעתי

זאת).

אם הגב' מיסון אינה עומדת על הסעיף הזה, נשאר

ההבדל הראשון, שהוא יסודי ונוקב, ועליו - לדעתי - צריך להתקיים הבירור.

אני רוצה להצביע על ענין צדדי. בחוק כתוב "הרשות

המוסמכת". אינני יודע אם זוהי טעות דפוס וצריך היה להיות "הרשות הרושמת"

או משהו אחר. (י. לט: הכוונה לשר המספטים).

אני חוזר להערה שהערהתי אגב הדיון בסעיף הקודם. ח. רובינ:

הכוונה שמציעה הממשלה לחוק "חוק לתיקון סקודה

החוק הפלילי" - היא כוונת לגמרי לא מתאימה. המגמה איננה לתקן את החוק הפלילי אלא להסדיר את ענין הנישואים.

מבחינת מבנה החוק אני מציע ללכת בדרך מינטימית:

לחת לחוק את השם שניתן בה עת הגב' סימון - "חוק לקביעת גיל הנישואים" - ולהשלים את הצעת עדה סימון ע"י תוספת של תיקון החוק הפלילי.

לגופו של ענין, אני מסכים לשתי הנחות היסוד

שישנן בהצעת הגב' סימון, במידה שהבנתי אותן נכון. הנהחת היסוד הראשונה היא שנישואים שנעשו בניגוד לחוק, אינם חופסיים. ^{שזה} בין/אנאמר ובין שזה לא

נאמר, אני מציע זאת. מזה נובע שיש להקל בענין אחר, ז"ו שיכולים להיות

יוצאים מן הכלל אשר לגביהם צריך לחייב גיל של 17 ולא 18. ההקלה הזאת ניתנת

בסעיף 2(ב) בהצעת עדה סימון. מי שאומר שנישואים כאלה אינם חופסיים, צריך

לאמר שבמקרים מסויימים - שבתורה נכנסה לחרצון לפני הנישואים ויש ענין להת

מעמד חוקי לילד ולפוגעים בדבר - תהיה אפשרות לתת היתר נישואים מחת לקיל

הנישואים. ברור שהדבר הזה לא צריך להיות אלו בהסכמת התורים אלא בהסכמת

גורם שלישי, מדינתי, ממסלתי.

אני הומך בהצעת חבר הכנסת לם, למחוק את האגף

אסעיף 162 בחוק הפלילי. הסעיף הזה מטיל עונש על עצם העובדה של קיום יחסים

מיניים בגיל מסויים. הסעיף הזה נחקבל בעבר. מי שקצת מצוי בענינים אלה, יודע

כי סעיפים מסוג זה משמשים לא פעם אמצעי לחיטוח ולא דוקא להגנה על המוסר.

אינני בא להציע תיקון בחוק הפלילי בענין זה, אבל לו החוק הפלילי היה בסדר,

צריך היה לקבוע כי צריך להיות עונש על יחסים מיניים למטה מגיל מסויים על

יסוד פיתוי או מירמה, אך לא כשיש הסכמת חופשית. (י. בר-יהודה: אם מדובר

על ילדה בת 14, אז הסכמת חופשית פירושה פיתוי.) האנשים שניסחו את הסעיף

הזה לא חשבו על כך. הם מצאו בכל מקום בחוק הפלילי את הגיל 17, והכניסו

זאת גם כאן, באופן אוטומטי. הענין הזה לא יחוקן ע"י החוק הפלילי אלא

ע"י חינוך מתאים. כל הוראות מחמירות בענין זה, פותחות רק פתח לסחיטה בשם

זה. לכן אני מציע למחוק את הסעיף 1(א) בהצעת הממשלה, מבלי להציע עכשיו

תיקון בחוק הפלילי בענין זה.

ועדת חוקה, חוק ומשפט
8.2.50
חוק בענין גיל הנישואים.

רל.

ז. דרזינסקי

אני רוצה להביא לידיעתכם כי היום מודפסו תקנות של הרבנות הראשית, בכינוס הרבנים הראשיים. אני רוצה להקריא את התקנה הנוגעת לענין הנדון: "אסור לו לאדם מישראל לקדש לו אשה שהיא קטנה מגיל בת שש עשרה שנה, הואיל וקטנה מגיל זה היא מסתכנת בהריונה ופכנת מות צווייה לאם ועובר, והואיל ובפחות מגיל זה אינה יכולה לבחור ולאסר במלוני: אני רוצה. ואסור לכל אב בישראל לקדש את בתו כשהיא קטנה עד שתגדל ותאסר במלוני אני רוצה. אסור לאיש ולאשה מישראל לאדם או אשה להתארס אשה שניה על אשתו הראשונה אם לא בהיתר נשואין מאושר בהתייחס הרבנים הראשיים בישראל."

ביחס לשאלה אם לבחור כבסיס לדיון את הצעת הממשלה או את הצעת עדה מימון, אני הייתי בוחר בכוורת של ההצעת של הממשלה, מבחינת הטכניקה המשפטית. עבורני שמבחינה זאת, אין זה ענין חדש לגמרי, כיון שקיים בחוק שלנו סעיף בענין זה. לכן מוטב לתקן את אותו הסעיף ולא לחוקק חוק חדש באותו הענין.

אם נלך בדרך זאת, אני סבור שאפשר לקבל גם את הצעת עדה מימון בבזים. ע"י כך יהיה סעיף כללי על איסור הנישואים בגיל ממויים ואחרי כן יהיה סעיף שני של תיקון חוק הפלילי. אבל נשקול זאת בוועדה המשנה.

לדעתי אי אפשר להגיד "אדם כשר לנישואין" כפי שמוצע בהצעת עדה מימון. אפשר לאסר במקום זאת, שאסור למדר קידושין לאדם אלא אם מלאו לו - - " וכו'.

בהצעת עדה מימון ישנם דברים שונים מהצעת הממשלה. ישנם דברים אחר שאפשר להתווכח עליהם. דבר אחר לדעתי אינו עומד לזכות, אלא אם תרצו לתקן את כל מערכת החוקים שלנו: אי אפשר להציע את הפסול האבסולוטי של נישואים בגיל האסור ושע"י כך הקדושין לא יהיו תופסים, אלא אם תציעו יחד עם זה, לבטל בכלל את הנישואים הדתיים. אם אין אתם מציעים לבטל את הנישואים הדתיים, אין אתם יכולים להציע גם את הדבר הזה. אם אתם מציעים זאת, מתקבל דבר משונה. קדושין כאלה אינם תופסים לפי החוק של הכנסת, אבל הם תופסים לפי החוק הקודם. מהצעה כזאת יכול לצאת מקרה שאשת-איש תינשא לגבר אחר, מאחר שנישואיה הקודם היו לא לפי החוק בדבר גיל הנישואים. ע"י

ועדת חוקה, חוק ומשפט
8.2.80
חוק בענין גיל הנישואים

ר.ל.

ז. ורהפטיג:

עוברת על חוק הנישואים. אני מבין שרובין יכול להגיד שיש לתקן את החוק
בענין זה. אבל אי אפשר לתקן זאת אגב הדיון בחוק זה. אני מבין שתהיה - סתי
שתהיה - סלחמה בענין הנישואים החתיים. אבל אף תעשו מבחינת חוקית דברים
שיש בהם סגורם סחירה ושגורם הגיון אינו יכול לעמוד בהם.

לגופו של ענין, גם אלה שמתנגדים לנישואים דתיים

צריכים להתנגד להצעה ^{life} שיהיו מקדושים לא החסידים. מה פירוש הדבר? האם אפשר
לאמר לנערה שהתחלנה בגיל שלמטה מגיל הנישואים ויש לה כבר ילד, שהנישואים
אינם חובביים? ומה במקרה שהאשה אינה רוצה בכך? מדוע תכריחו את האשה
לבטל את הנישואים? לכן אני סבור שאם נקבל את הצעה עדה מיטון בבסיס,
צריך לבוא היקון בענין זה.

בנוגע לגיל. אני סבור שבארצנו מספיק בהחלט

לקבוע את גיל 16. בדרך כלל אחוז המקרים של נישואים של בחורה בת 16 הוא
קטן מאוד. ברוב הארצות נקבע הגיל הזה, ממדוע אין הוא טוב גם בשבילנו?
בכל אופן, אני מציע בוועדה המשנה להזמין רופאים ולשמוע את דעתם. אני
יודע שפרופ' בקי מייצג לקבוע גיל יותר צעיר. מדוע מתיחסים אצלנו בקלות
כזאת לדברים כאלה? האם אנחנו סבורים שאין צורך בדעה מומחית? מה שלא
יהיה הגיל אשר נקבע, אני מציע בכל אופן לבוא בדברים גם עם הרבנות,
מפני שלא טוב שאנחנו נקבע גיל אחר מאשר תקבע הרבנות. אולי נצליח
לשכנע אותם או הם אותנו.

אני מתנגד להצעה חבר הכנסת רובין למחוק את החיקון

לסעיף 152 של החוק הפלילי. אינני מבין את הדבר: אם נישואים אסורים בגיל
כזה וזה לא טוב מבחינת הבריאות, מדוע שלא בנישואים זה מותר?

ד. בר-רב-תאי:

אני חושב את חילוקי הדעות בענין זה. לכל כך

רציניים, שבכל אופן לא כאן אחפש אפשרות או

הזדמנות להתגרות בגורמים אחרים שיש להם דעה אחרת בענין זה. אבל נאמרו

כאן דברים שיכולים לשמש יסוד להתגרות. אם כי אני יכול באופן עקרוני

לשלול את הצורך להחייץ עם הרבנים בענין זה מפני שאני חושב שהענין הזה

סייך למערכת החוקים האזרחיים, ועם כל הכבוד לרבנות, אין לי שום ענין לדעת

מה הם חובביים רבניים. אולי אני רוצה לחפש אחריו להצט' הטוני ולרני אני אני

ר.ל.

ועדת חוקה, חוק ומשפט
8.2.50
חוק בענין גיל הנישואים.

ד. בר-רב-האי:

מתנגד שנשמע אם כל מיני גורמים ונברר את השנין לכל צדדיו.

אינני רואה סתירה בין שתי הצעות החוקים המונחות בפנינו. אפשר להגיע לאותה המטרה ע"י קשירת שני הדברים יחד: גם ע"י הוראת מסוימות בחוק הפלילי וגם ע"י אקמא הכרה המדינה ברישום הנישואים ובהטלת איפור לחשום נישואים מתחת לגיל מסויים. אין אנתנו חייבים לקבוע כאן דקטיבות לועדת המשנה. נחפש דרך בועדת המשנה, לאחד את שני החוקים האלה, ואם לא נצליח, אפשר להציע גם שני חוקים נפרדים החותרים לאותה המטרה. החוקים האלה אינם עומדים בסתירה. חוק אחד יקבע את העונש הפלילי בענין זה וחוק שני יקבע זמן אדם הרוצח לשאת ארץ לתביא אישור שגילו אינו מתחת לגיל הנישואים.

אבל ישנן בעיות חמורות ~~אשר~~ אשר צריך לחפש דרך לפתרוןן, שתהיה עד כמה שאפשר מוסכמת.

אני חושב שאין אנחנו פותרים את הבעיה בשלמותה אם אנחנו אומרים שבמקרה של אקט משפטי - ונישואים אפילו לפי דפ"ק ישראל, הם אקט משפטי - אשר נעשה בין שני צדדים אשר לא צא אחד מהם או שניהם לא אאאאאאאא בגיל כזה שיש להטיל ספק ברצונם החופשי ובבגרותם הפיזית והשכלית, הרב אשר קידש נישואים כאלה ילך לביח-סוהר אבל הנישואים יטארו חופפים, ואז אין פרופה משפטית לביטול האקט הזה אלא בדרך הקשה והארוכה של סידור גט - ועל זאת, בתנאי המשטר הקיים, אין לנו שום השעיה.

אני מבין את דעתו של ורהם מיג וחבריו, אשר בשבילם קדושת הנישואים עומדת מעל הכל. אבל אם אני איני מתנגד לכך שנתייען עם גורמים שונים, בכל זאת לזו ברור לי אם הרבנים אינם יכולים לסגור דרך להתגבר על קדושת הנישואים כאשר המדובר הוא על אנשים בלתי מבוגרים, על אקט אשר נעשה בין צדדים שלא יכלו להביע את רצונם החופשי. אין אני בא להתחרות עם ורהם מיג בידיעת החוק העברי, אבל היסוד של "נקרא לנעמת ונשאל את פיה", אי-אפשר להגיד שהוא קיים לגבי נערה בת 15-16. יש כל היסוד להניח שאם נערה בת 15-16 אמרה "כן" בעת הנישואים, הרי עשתה כך מפני שאמה אמרה לה לעשות כך. האם במקרה כזה צרימה הנערה להיות אשת-איש, עם כל המסקנות הנובעות מזהו הבעיה הזאת חמורה ביותר, והיא קיימת בין שנמכס את גיל 17 ובין שנמכס את גיל 18. כגיל נישואים.

רעות חוקה, חוק ומספט
8.2.50
חוק בענין גיל הנישואים

רל.

ד. בר-רב-קאין

בענין הגיל. לו הצעתה של חברתי עדה מיסון, היחה

מלווח בהוראה שצריך להביא תקודת רוחא האומרת שהבחורה סבוגרת מבחינה
פיזית ומסוגלת לחיילמספחה ונוקף לכך גם תווח-רעת על הכשרתה לחיי
משפחה - כי חיי משפחה אינם רק תיי מין - אפשר היה להסכים להוריד את
גיל הנישואים בשנה. אם אין פרוביזיה כזאת, צריך להעלות את הגיל. אין
אני רואה דרך אחרת.

כל הדברים האלה יצטרכו להתברר בוועדת המשנה.

אני אחסוך בכך שועדת המשנה השמע כל מיני גורמים, ולא רק את הרופאים
אלא גם את הרבנים. אין אני רוצה לחפש את הקונפליקט עם הרבנים דוקא
בשטח זה. אני מחפש דרך משותפת, מפני שלי חשוב הענין בשלעצמו. אבל אני
צריך להגיד שמצד הרבנות היחה התגרות, מפני שהם הגיעו למסקנה שגיל הנישואים
הוא שש-עשרה כאשר במני הכנסת מונחת הצעת-חוק על המל'הן אשר הגיעה למסקנה
שהגיל צריך להיות 17. (ג. ורהטטינג: בפעם הראשונה, כאשר עדה מיסון עוררה
את השאלה בוועדת החו"ה, הודעתי כי הרבנות הראשית מכינה חוק להסדיר את
הענין הזה). אין זה מסנה את העובדה. שר הדתות שהוא חבר כנסת וחבר הממשלה,
ידע היטב על החוק הממשלה מציעה; בהסכמתו - או בכל אופן לאחר דיון
בממשלה - הובאה הצעת חוק אשר זה מדובר על גיל מינימאלי של 17 שנה.
מצד שני הוא עשה דבר אשר מעמיד אותנו בקונפליקט למבלי לחכות אא עד אשר
הכנסת תחליט בענין זה. אפשר היה לחכות בענין זה, ולהביא את הרבנים למסקנה
שכיוון שהצעת הממשלה היא 17 שנה, לא כדאי ליצור פה שמה לקונפליקט.
זאת היחה התגרות. כשם שאני איני רוצה להתגרות אלא לחפש דרך משותפת, כך
היחה צריכה לנהוג גם הרבנות. הדבר הזה מקשה מאוד, מחוך עצם הענין של
כנסית הלוחמת והקובעת עובדות ומעמידה את הכנסת בפני עובדות שהיא כבר
תחליטה. זהו דבר חסור מאוד, אבל גם לאחר ההחלטה הזאת אני טווק לשבת
אתם ולהפא את הדרך.

מה שלא נראה לי קל כל כך, הוא הדרך לשחרור

האסה מכבלי הנישואים. אני מניח שפה ישנן כל מיני אפשרויות ויהיו מקרים
שהצדדים לא יהיו מעונינים בכך. צריך למצוא את הסדרון לטאלה הזאת.
צריך לתת אפשרות לנתק את הקשרים במקרה שאין הדבר מעורר בעיני סוציאליים
מיוחדת. אין השאלה הזאת נפתרת ע"י כך שהרב שקידש נישואים כאלה, ילך

ועדת חוקה, חוק ומשפט
8.2.50
חוק בענין גיל הנישואים.

ר.ל.

מעמד ול נרדפים על קודשי-דת. אם לפי תקנות הרבנות יהיה סותר לקרש
נישואים לבת 16 ולפי החלטת הכנסת יהיה סותר לקרש נישואים לבת 17,
אנחנו יוצרים מצב מסובך מאוד. המרידות תהיה רבה, ואני חושב שדוקא
הת' ורמפטיג וחבריו צריכים לעזור לנו לצאת מהתסבוכת הזאת. אני מבין שכונת
חברתי עדה מיסודן לא הייתה להתגרות ברבנות. לא הייתה בין כוננת להתווכח על
עקרונות הדת אלא למצוא פתרון לבעיה סוציאלית חמורה.

ג. מיסודן: אני מתנגדת בכל חוקף להזמנת רבנים ורופאים

בענין זה. אינני חושבת שהשאלה אם לקבוע את

גיל 16 או גיל 17 כגיל מינימאלי לנישואים, הוא ענין דתי.

אני מתנגדת להזמנת הרופאים מפני שאני יודעת

מראש הרופאים יגידו שזה בריא להתחתן בגיל צעיר. מפני שחושבים שהאשה
צריכה רק לשמש את הגבר. ישנם הרבה דברים שב/ריאים גם בשביל הגבר וגם
בשביל האשה, אבל הם נגד המוסר ונגד חינוך האדם. אין לזה כל שייכות
לענין הבריאות.

אינני יודעת מדוע גיל 16 28 הוא לפי דין התורה

וגיל 17 נוגד את דין התורה. אם נזמין את הרבנים, רק נסבך את הענין. חרי
הרבנות רק עכשיו קבעה את גיל 16

אני רוצה לאקרא לקרוא חלק ממכתב /שקבלתי.

בענין זה: "בין הילדים חוליים מתימן שהגיעו ארצה לפני כ-4 שנים הגיעה
ילדה כבת 12 שנה שהייתה כבר אז נשואה. "בעלה" היה נדר כבן 15 שנה. בעזרת לשכת
עליה הנוער ושרתק הנוער הנ"ל מן המקום והילדה נשרה בשפיה ועד היום
עודנה מתחנכת שם. מבחינה פורמאלית נשארה הנערה כנשואה למרות העובדה שבמשך
השנים האחרונות לא נמגשה עם המזון. בהשפעת ההורים אין הנוער מסכים לתת גם
והנערה נשארה אומללה, ואין ספק שרבר זה השפיע ומשפיע על התפתחותה ל
הנטינות לחסל את הענין ע"י גם לא הביאו לחוצאתה והענין נשאר סתום."
הראתי את המכתב לרב שאג ולמר ורהם מיג. אי-אפשר לעשות אום דבר בענין זה..

אני מצטער שאתר לפרש את סעיף 2(ב) בחצעהי.

כך או אחרת. אם כך, הייתי מוכנה לבטל אותו. יש לנו ענין עם עדות המזרח.

אם נשאיר את הסעיף הזה, לפי הפירוש שאתם מפורשים אותו, תבאנה הנה נשים

ק. מיסודן:

ישנם מקרים של נישואים בגיל צעיר לאו דוקא

מבין עולי תימן. הגירושם הם מבוהלים; יש פרנסה לרבנות וישנם קשיים בענין הגט. ישנם מקרים של נישואים של בת 16 עם בן 20. אח"כ, כשהנערה מתבגרת אין היא רוצה בבעלה ומבקשת גט. ישנם מקרים אומללים, מפני שישנם בינתיים ילדים. מוכרחים להכניס סדר בענין זה

אני במחנה שלגבי 16 שנה חרופאים יגידו שזה

בריא, מפני שאצל הרבנות, אצל היהודים בדרך כלל וזבל החרדים במרט, האשה היא חפץ והיא צריכה לשמש את הגבר. אם כך, מובן שזה "בריא". אם הילדים ימותו, אם אין האם יכולה לטפל בהם - זאת בעיה אחרת. אנחנו רוצים שהאשה תבחר את בעלה. איך אפשר להגיד שבחורה בת 16 שנה יכולה כבר לבחור את בעלה? לכן אני מתנגדת להזמנת הרבנים וחרופאים.

ראיתי עובדות שיהודים בני 40 נשאו בנות 12.

בא אלינו אצטא יהודי שוחט בן 40 ורצה לקחת נעשה בת 13. האב הסכים לכך. אני לא הסכמתי לתת אותה. אני הייתי מבטלת נישואים כאלה, כי אני חוזרת ואומרת שזהו רצח.

אינני מתנגדת שהרבנות תתן את הנישואים. אני

מבינה שצריכה להיות רשות מוסמכת שחעשה זאת, אבל אסור לתת קודשין למי שאינו בגיל הנישואים. אם מקדשים בניגוד לחוק, אינני מתנגדת לעונש של מאסר, אבל נוסף לכך צריך לאלול מאותו הרב לשמש בתפקיד זה למשך תקופת מסויימת. אני חושבת שע"י כך אפשר למנוע את האפשרות הזאת במשך הזמן. לא אמרתי שנבטל נישואים כאלה, אבל אם ישלתו את הרבנים לבידודם במקרה כזה, וישללו את הזכות למלא תפקיד של רב, לא יקרו מקרים כאלה.

ישנו הבדל גדול מאוד בין בגרות האשה בגיל 17

ובין בגרותה בגיל 18. ורופטיג אומר: כך אצל כל הגויים. אצל כל הגויים ישנם הרבה דברים שאין אנחנו רוצים בהם. ישנו הבדל גדול גם בהכרחה של האשה, בין גיל 17 ו-18. יכול להיות מקרה שבחורה בת 17 רוצה להתחתן, אבל אנחנו צריכים לעקב אותה, מפני שאנחנו רוצים שהיא תהיה אישה בעלת הכרה בישראל. זה לא יהיה לכבודה של האשה אם היא תדחה את נשואיה לשנת אחת, כדי שתדע אם באמת בחרה בבעל הנכון. לכן אני מציעה את גיל 18 בחור כלל. בחור יוצא מן הכלל - גיל 17.

א. מבררי: להערכת של רובין ולם בענין סעיף 152 של החוק

הפלילי. הסעיף הזה הוא שריד ברברי של החוק

האפיפתי, שכל שומר יכול היה להשתמש בו כדי לפתור בעייתם, כפי שבצדק אמר רובין. צריך לבטל את הסעיף הזה. נכון שצריך לקבוע בענין זה את אחר הגיל שהכנסת תקבע לגבי גיל הנישואים.

הכנסת התרגשה מאוד כשראה בעיה שעוררה אותה

חברת הכנסת עדה מימון, לא נשום הפיקנטיות שיש בדבר. ראייה כי גם ברחבי הציבור דיברו על הבעיה הזאת, מני שזאת היא בעיה כאובה.

יתר עם זאת היה לי הושם שהכנסת - או מתוך היסוד-

דעה או מתוך אוטומוזם לב, - החליטה דבר שיכול להיות תקדים מסוכן: במקום להחליט איזה הצעת חוק משמשת יסוד לדיונים בוועדה, היא אמרה: יש לנו שתי הצעות, נעביר את שתיהן לוועדת החוקה ונשאיר את הדבר סתום. מבחינה פרוצדוראלית ישנן בפנינו ארבע אפשרויות: לקבל בתור יסוד את ההצעה לתיקון החוק הפלילי; לקבל בתור יסוד את ההצעה עדה מימון; לקבל את ההצעה חבר הכנסת רובין וליצור איזה דבר פינטטי; להביא משאו לגמרי אחר. היות והכנסת לא החליטה בענין זה, אנחנו צריכים להחליט על זאת כאן. אנחנו צריכים למסור לוועדת המשנה להחליט על הכל, מלבד על השאלה מה יהיה בבסיס.

אני רוצה להסביר מדוע אני בעד זה שנקבל את

הצעה עדה מימון בבסיס. מה היה ערכו של הויכוח בכנסת? אנחנו אמרנו כי אנחנו עומדים בפני רפורמה סוציאלית גדולה. הכרמלי אמר דבר נכון: אם אפך תקבלו את העקרונות שהציעה עדה מימון, תהיה זאת מהפכה גדולה בקרב עדות הסדרה ואנחנו נקרב ע"י כך את עדות הסדרה לרמה התרבותית והסוציאלית של עולי אירופה. זהו דבר חשוב מאוד. זה אחד מסימני המהפכה שלנו. אם נבליע את הדבר הזה בתוך תיקון לחוק הפלילי, לא יהיה לזה כל ערך. ראייתם שהחברות מכל הסיעות תמכו תמיכה נלהבת בהצעה הזאת. אנחנו חייבים להסיק מסקנות מהעובדה הזאת.

אני מציע להחליט שהצעה עדה מימון משמשת בסיס.

וכל יתר הדברים נשאיר לוועדת המשנה. בוועדת המשנה יתכן שתמצא דרך להיסמע מסתירה בין החוק שלנו ובין תקנות הרבנות, מפי שאמר בר-רב-האי.

דל.

י. חבר י:

אני מציע לחברה עדה לא להתנגד, אם ורהפטיג
אם מישהו אחר חושבים שועדת המשנה צריכה להזמין את הרבנות. אני מציע
שועדת המשנה תזמין גם עסקנים ועסקניות של עדות המזרח, אשר יש גם להם
בודדי, דעה זאת או אחרת. אני בטוח שישנם בקרב עדות אלה עסקני-ציבור
מתקדמים, אנשי חנוכה-העבודה, פועלים, וגם אנשי הסגנון הישן. יבואו
גם הם להעיד. מדוע לא לאסוף חומר? אבל דבר זה יכול להיעשות בוועדה
המשנה.

ש. כ"ע:

אינני מבין מה והתרגשות בענין גיל הנישואים,

בעיקר לאחר החלטת הרבניט. כפי שהבנתי מהחלטת

הרבנות אשר ורהפטיג הקריא אותה, גם הרבנים הבינו כי כשרות לנישואים

מבוססת לא רק על הטוב הגופני אלא גם על השאלה אם הבחורה יכולה להגיד

כי בפלוני היא רוצה. ז"א, ישנה הערכה גם של הבגרות הנפשית. אם כך,

אין זאת שאלה של דת. (ס.ד. לויגשטיין: הרבנות אינה קובעת שהנישואים אינם

כשרים מחמת לגיל 16). על כל פנים, כולם מסכימים כי לא רק הבגרות הגופנית

קובעת בענין זה, אלא גם השאלה האם הבחורה מוכשרת לאמר אם היא רוצה או

אינה רוצה בפלוני. בשאלה זאת אין צורך להתבגש. אחד יכול להעריך כי

בגיל 16 בחורה יכולה לקבוע במי היא רוצה, והשני יכול להגיד כי רק בגיל

18 היא יכולה לקבוע זאת. אני כשלעצמי נוטה לגיל הגבוה בענין זה.

הערה אחת בענין החיקון של סעיף 152. רובין טעה

דבר אחד. הוא אמר שבכל מקום שמשרד המשפטים מצא גיל 16, חיקן זאת ל-17.

אילו היו עושים זאת, הייתי יכול להבין. אבל ישנה עוד סעיפים בחוק

הפלילי שבהם נקבע גיל 16, ושם לא תקנו. ישנו למשל סעיף, הקובע שאם הורים

מחזיקים את בתם בבית-בושה, עד גיל 16 הם אחראים ואחרי גיל זה אין הם

אחראים לכך. ז"א, שבגיל 16 הבחורה מוכשרת לשבת בבית-בושה, אבל אינה

מוכשרת לבוא ביחסים מיניים.

אני חושב שישנו הברל בין נישואים - שזהו קשר

לכל החיים - ובין מקרה אשר קורה, שצריך לא לקרות.

אני מציע לא להכנס לכל החיקונים האלה, ולחשאר

בגדר השאלה של גיל הנישואים.

ועדה חוקית, חוק רושמי
8.2.50
חוק בענין גיל הנישואים.

רל.

פ. ב"ע:

בקשר עם ביטול נישואים שהיו מהתח לגיל הקבוע.

לא שמתי מד"ר ורהפטיג את החשונה לשאלה העיקרית: מה יהיה אם הבחורה בת ה-16 חסען שלא רצחה ולא בהרה בבעלה, אלא שתוריה או פישחו אחר הטעה אותה האם יש להקניש את הבחורה הזאת ולהשאירה מקושחה לאותו בעל לכל ימי חייה? אני יודע שישנו קושי בענין זה, הנקודה הבט של המסורת, אבל אנשי המשפט צריכים לתת תשובה על השאלה הזאת. אני מסכים עם בר"ר רב-האי שאפשר למצוא דרך בענין זה. סחוך כך אני מסכים גם שנומין את הרבנים ונשמע את דעתם בשאלה זאת. יחכן שלא נקבל את דעם הרבנות, אבל אינני מבין מדוע גב' סימון מתנגדת להזמנתם. (ע. מסמון: אינני רוצה להפוך את כל הענין הזה לענין דתי. אין זה ענין דתי) שאלה גיל הנישואים אינה ענין דתי. אבל שאלה הנישואים היא ענין דתי. אפשר להזמין גם רופאים, אעפ"י שאאאאאאאאאאאא שכל רופא יאשר כי גיל 16 מתאים לנישואים. אבל לא זאת הבעיה; צא הבעיה היא סוציאלית.

י. בר-יהודה: הויכוח הוא על שלושה דברים שונים: על גיל

הנישואים; על כל מה שמחוץ לנישואים; על עצם הנישואים, לא מתי מחחר לקיימם, אלא מה במקרה שבכל זאת הם נתקיימה.

אני רוצה להתחיל בדבר שנדמה לי שהוא נכון מבחינה משפטית. באחד הבידורים הקודמים אמר לנו ורהפטיג: אינם יכולים בכלל לפגוע בחוק הקיים; חוק הנישואים שייך לרצנות והיא הקובעת. אבל אותו המסוק שרהפטיג ציטט, אמר שהחוק הקודם נשאר מלבד באותם המקרים שבהם הבנסת החליט אחרת. ברגע שאכנסת החליטה אחרת, אין תורה בין שני החוקים, אלא מה שהחליטה הבנסת הוא חוק.

אינני רוצה לדבר בהזדמנות זאת על שאלת הנישואים

האזרחיים; אין זה קשור עם גיל הנישואים. אבל בקשר עם גיל הנישואים, אני צריך לקבוע מה יהיה אם מישהו יעשה את המעשה הלא-חוקי ויכתוב את פיסת-הנייר הלא-חוקית האומרת שאיש מסויים ואישה מסוימת הם בעל ואשה. אני מוכח לאמר שבמקרה כזה הנישואים אינם חוקיים. הזוג שהלך אל הרב, צריך היה לדעת שהוא הולך לעשות דבר אסאף שאין לו חוקף חוקי, וזאת צריכים לדעת גם האב והאם וכל הנוגעים בדבר.

י. ברייהודה:

בקשר למעיק (ב) של עדה סימון. אני מבין

שהכלל צריך להיות שנישואים כאלה אינם חופסיים, אבל ישנם מקרים יוצאים מן הכלל שהביטול של הנישואים פוגע באישה יותר מאשר אי ביטולם. במקרים כאלה צריכה להיות אפשרות להשאיר את הנישואים בתקפם.

אחרי שמחברר לי שהדבר שהקריאו ורהפטיג

ס"האופה" לא היה חוק אלא כרוז " - " (ז. ורהפטיג: אלה הן הקנות). חוק פירושו שכל מה שנעשה לא לטיו, אינו חוקי, אבל זאת אין החבנים אומרים. (מ.ד. לוינשטיין: בחרם דרבנו גרשום לא היתה טנקציה, ובכל זאת כולם שמרו עליו). הקרושין, גם כאשר לוקחים אשה שניה, חופסיים למרות חרם דרבנו גרשום, אך לפי החוק שלנו יושיבו אדם בבית-סוהר בעד ביגמיה ואנשי הדת לא יראו בזאת פגיעה בדת. את אותו הדבר אנחנו יכולים לעשות גם במקרה הנדון.

אינני רוצה שיהיו לנו מקרים רבים בהם יהיה

לנו ענין עם רבנים החושבים אחרת. אני יכול להניח שהחרם דרבנו גרשום לא נכנס לחיים בשנה אחת. אינני מוכן לתכות כמה שנים עד שהתקנות האלה תכנסנה לחיים, אם כי אני בטוח שזה יכנס לחיים במשך כמה שנים.

אני רוצה שיטבירו לי לאן נעלם מן החוק

המשיא. אני רוצה שהאב והאם אשר סכריהם את הבת להינשא, יהיו אחראים על מעשם, ולא רק החתן בן ה-70 אשר לקח את הבת. אנחנו יודעים שבמקרים כאלה עפ"י רוב, זה קשור עם מותר, כלומר, האב מוכר את הבת והוא צריך לשאת באחריות על כך.

יש לי ספק אם ע"י העלאת גיל הנישואים מ-17

ל-18, אנחנו עוזרים לענין. אני בעד זה שהנישואים יהיו בגיל כאשר האנשים הם כבר בעלי הכרה מלאה, אבל אם גיל זה הוא גם לא 18 אלא יותר. קבענו את גיל 18 מתוך איזוף שהיא התפשרות עם המציאות. אבל אני חושש שהתפשרות הזאת היא בנקודת מוח גבוהה מאוד, וספק עם זה נכון. לו היינו יכולים לקבוע את גיל 17 מבלי לתת אפשרות של יוצאים מן הכלל, יתכן שזה היה מספיק. על כל פנים, ברור לי שאי-אפשר לרדת לגיל 16. יתכן שגיל 16, באקלים שלנו, יכול להיות בסדר; ויתכן שרופאים יחגו תעודה שזה בסדר. אבל מבחינת הבנתה של האישה לבנין חיי משפחה, ברור לי שגיל 16 אינו מספיק.

י. ברייהודה:

בקשר עם סעיף 152, עליו דיברו חברי ורובין:

אני יודע שיש בענין זה טעמו רע מאוד, כי ישנה כאן אפשרות לחכנס במגף מאוד מלוכלך לנמשות של אנשים צעירים מאוד, ואפשר לקלקל להם את החיים, אבל יחד עם זה ממשא מוכרח להיות איזה שהוא מינימום של גיל, שלגביו זהו חסא וצריך לענוש עליו. אפשר לדבר על השאלה איטוה הוא הגבול הזה. אבל ברור שלגבי ילדה בת 14, זהו פשע שיש להעניש עליו.

י. ברנ:

אנחנו מחוקקים את החוק הזה לא רק בשביל

יהודים אלא בשביל כל חושבי הארץ. דאגתי האישי

מכוננת גם לערבים, ופחות מזה לנוצרים, כי שם הבעיה פנינה כל כך חמורה, אני חושב שזוהי חובתנו המוסרית לנהוג יחס אקטיבי כלפי האוכלוסים הערבים, עד כמה שהם נמצאים בארץ. הבריטים היו במצב נוח מאוד; לא היה איכפת להם מה קורה אצל הפלח. ענינו אותם זכיונות, פסיסיס, נסלים; אבל מי שהענין במה שקורה אצל ה"נייטיביס" ואיך הם מתחננים? אותו היחס היה לבריטים כלפי היהודים. השיטה הקיימת שהיא שיטה של "דבר המלך במועצתו", קבלה כבר כמעט את התואר של חלק מהחוק הדתי.

אפוא בחור איש המכבד מאוד מסורה אך בכל זאת

איש די חופשי, אני רואה שכנה גדולה ביותר לרח בישראל, אם היא תחיה יחס כל כך מתקיף כלפי כל חידוש. עלינו לשבח יחד ולחפש את הדרך להיקון, בכדי להגן על האינטרסים של הנוער, של הדרור החדש, של הצעירים העומדים בפני בעיה הנישואים וגם של כל האומה. עלינו לעשות זאת מבלי לפגוע בשום מסורה. זאת היא הבעיה העומדת בפנינו. הבעיה היא די קשה. בכדי למצוא לה פתרון, דרוש קודם כל, שכל אחד יוותר על כל מה שקוסר מחוץ לבעיה הזאת. מבחינה זאת, לא טוב עשתה הרבנות שדוקא היום הופיעה בכרוז בענין זה. כולנו מחייבים חזמנת כל הגורמים הדתיים להתייעצות ולשמיעת דעתם, וכן גם גורמים לא דתיים. לכן לא צריך היה לעקמיר אותנו בפני עובדת

בעיה הנישואים, גם לפי הנסיון ההיסטורי של 150

השנים האחרונות באירופה - ואני מכיר את הנסיון הזה בכל פרטיו - הרי היא המטתה הפוחת פחת ל"קולטור" קמפף". אני חושב שזהו קודם כל האינטרס של אותם הערכים אשר הדתיים עומדים מאחריהם, שלא יהיה "קולטור" קמפף". אל תחשבו שע"י יחס נוקשה אפשר למנוע זאת; להיפך, זוהי פרובוקציה ל"קולטור" קמפף". אני

י. ברדצ

מבינן: ישנה קואליציה וישנם יחסי רוב בבית הזה, ואין אני אומר זאת בחור
עקיצה. אני יודע שהיום קיימת קונטרולקטורה ידועה וגורמים שונים מעוניינים
במניעת "קולטור-קמפף". אל תהיו בטוחים שגם בכנסת השניה יהיה כך. אולי
"בשעת טובה וטובלת" - לפי טעמו של תבורי - יהיו למפא"י 51% בכנסת השניה.
מה יהיה אז?

הגישה הזאת של נקיטת אמצעי טלילי לשם פתרון
הבעיה הזאת, היא גישה בלתי טבעית, אם כי יחכן שהיא הכרחית. ברור שבמקרה
של יחסיים בלתי חוקיים, מחוץ לנישואים, החוק אשר שומר על הבחורות, אין לו
כל שייכות לכל בעיה הנישואים. זהו חוק טלילי בענין הנקרא "אונס קונטרולקטיבי".
במקרה כזה, החוק שולל מראש את האפשרות שהנערה מסכימה לקיים יחסיים מיניים.
באותו החוק מוגנה רק הבחורה ולא הבחור. אך לכל הבעיה הזאת אין כל שייכות
לבעיה העומדת בפנינו. אני חושב שהיתה זאת מעור מעור מסדר המשפטים, שהכניס
לחוק זה בעיה שאינה קשורה עם הענין הנדון.

הבעיה העיקרית העומדת בפנינו היא, מה לעשות בכדי
שהיה לחוק הזה ערך מעשי. בגרמניה בהחילת הסאה ה-19 קבלו כל מיני חוקים נגד
נישואים של ילדים והחוצאת היתח נישואים ריטואליים. עלינו להשמר מפני
סכנת של נישואים ריטואליים בא"י. אינני חושב שהדין של מאטר רבנים הוא
נשק חריף מאוד.

הסכמת ההורים בענין זה, זוהי גושפנקא רשמית
למותר. זוהי הזדמנות טובה ביותר לאותם החוגים בהם נהוג הסותר, לקבל גושפנקא
חוקית לכך. צריך למצוא דרך בחוק, נגד הרבנים האלה.

חוק נסיון לשנות את המצב בפרט אחד, מבלי לשנות
בכלל את השיטה הקיימת, מוכרחה ועדת הסנה, לדעתי, לשמוע את כל הגורמים
חרתיים. אבל אם נעשה זאת, צריך להסביר לנציגים האלה שהסדינה לא תקבל בענין
זה שום דיקטט. אנחנו נחפש דרך בכדי לא לפגוע בהם, אבל אם לא צריכים ליצור
שטחים נוספים, מלאכותיים, לפגיעה. יחכן שנצליח בכך. אם לא נצליח - ואני
אומר זאת לאותם האנשים שאינם רוצים ב"קולטור-קמפף", ואני בודאי אינני רוצה
ב"קולטור-קמפף" בישראל, שאם הוא יהיה, לא יהיה רק על גיל הנישואים אלא על
כל המערכה - מי יודע מי יהיה אז באיזה צד של המערכה הבריקדה.

ועדת חוקה, חוק ומשפט
8.2.50
חוק בענין גיל הנישואים.

רל.

י. בדר:

היה לנו בארץ נסיון מסונח בקשר עם כשרות.

היו שנים שבשר כשר אשר בא מחו"ל בתור שכזה ונשמר שם תחת פיקוח של הרבניט, לא נחשב כאן לבשר כשר, מסיבה משומה, כנראה: מסיבה חומרית. עכשיו חל שינוי בענין זה, תחת לחץ המציאות. לפעמים יש לי רושם שהמונופולין הזה ביחס לנישואים, גם כן קשור קצת עם ענינים חסריים, אינני אומר שברבנות הראשית, אבל בכל המנגנון. אינני מחכוון להעליב מישהו, אבל יש לי רושם כזה. אמור שהדשם הזה יחגבר בקרב הקהל.

ה. וילקופלד: אינני רוצה להביע דעה בשאלת הגיל - 16.

17 או 18 - אבל אני מציע בכל זאת לשמוע

דעת מומחים בענין זה, לאו דוקא רופאים אלא גם מומחים להגיינה סוציאלית.

ביחס לטעיף 152. נדמה לי שהיחה כאן אי-חבנה

כצד חברי הכנסת רובין וחבורי. טעיף 152 קובע עונש על אונס. אונס פירושו

יחסים מיניים בניגוד לרצון האישה, בלי הסכמתה. החוק אומר כי לסטה מגיל

מסויים הוא רואה את האישה כבלתי מסוגלת לתת את ההסכמה. כלומר, החוק

אומר: למעלה מגיל 16 האונס הוא אונס אם האישה אינה מסכימה; למטה מגיל

16 האישה לפי גילה אינה מסוגלת להסכים והחוק רואה כאונס, קיום יחסים

עם אישה כזאת.

הסחוק המנדטורי קבע במעיף 182 את גיל 15

כגיל מינמום לנישואים, אך הוא בכל זאת קבע את גיל 16 כגיל מינימום לאונס

קונסטרוקטיבי. ההגיון של הסחוק המנדטורי היה שאונס קונסטרוקטיבי הוא

עוד יותר חסור מאשר ענין גיל המינימום לנישואים; לכן קבע לכך גיל יותר

גבוה. אם הכנסת חגיע לכלל מסקנה שיש לקבוע את גיל 16 כגיל מינימום

לנישואים, כמובן שאין כל צורך לשנות את טעיף 152. אבל אם הכנסת תקבע

את גיל 17 כגיל מינימום לנישואים, נדמה לי שלפי הגיון הדברים, לא יחכן

שרבר אשר הכנסת אוסרת עליו בנישואים, יהיה מותר מחוץ לנישואים.

(י. לם: אני מחקום בכל לבי נגד מה שאחת אומר. לפי כל החוקים

החברותיים גיל הנישואים הוא 21. האט לפי זה צריך לקבוע גם את הגיל

של אונס קונסטרוקטיבי ל-21) אני רוצה להפנות את חשומת לבכם לכך שבטעיף

152 ישנה הגנה אצטאטאצאאצא לנאשם. נאמר שם שאם הנאשם יכול לשכנע את

ועדת חוקה, חוק ומשפט
8.2.50
חוק בענין גיל הנישואים

רל.

ה. וילקנטלד:

למעלה מגיל זה, יצא זכאי.

חבר הכנסת כ"ץ הצביע על עוד כמה טעמים
שבהם מופיע גיל 16, והגיל לא שונם. אילו היינו רוצים לחקן את הגיל בכל
המקומות, הדבר הזה היה מתייב שורה של שינויים. חשבנו שהסתירה הזאת,
שגיל 17 לנישואים וגיל 16 מחוץ לנישואים, בולטת כל כך שצריך לבטל אותה.
לא חשבנו שאנחנו חייבים לשנות את הגיל גם לגבי מקרים אחרים. אבל אם
הועדה הגיע לכלל מסקנה שישנם עוד טעמים שבהם צריך להחליף את גיל 16 בגיל 17,
אפשר לעשות זאת.

בטעיה 182 היה כחוב "המשיא אשה" ובר"הודה
שואל לאן נעלם "המשיא". בחוק האנגלי היה כחוב "מרי'ס". ופירושו "הנושא".
המחרגם של החוק חרגם זאת לא נכון וכתב "משיא". למלה "משיא" אין משמעות
משפטית. בשפה המדוברת ברור שהכוונה לאב, לאח הגדול; אבל מבחינה משפטית
אין זה ברור. לעומת זאת אנחנו אומרים בטעיה ג(1): "הנושא אשה שלא
מלאו לה שבע-עשרה שנים חסימות, המסדר לה קידוש שין או המסייע באיזה חפקיד
שהוא בסידור קידושין או בקשר עם סידור קידושין אלו--". טעיה 23 בחוק
הפלילי אומר: "המסייע או המיעץ או המסדר אדם לדבר עבירה, דינו כדין
עובר העבירה עצמו". לפיכך, אותו האב אשר נחן ידוע לנישואים כאלה יישא
באחריות גם אם לא נכתוב זאת במפורש. רק אם ילדה בח 16 הלך אל הרב מבלי
שחאב ידע על כך, מבלי שהוא שידל אותה או יעץ לה לעשות כך - הוא פטור
מעונש. המטרה שבר"הודה שואף אליה בענין זה, מושגת ע"י המצב המשפטי הקיים.

ביחס לשאלה איזוף הצעה צריכה לשמש בסיס לדיון.
(י. בר"הודה: בסיס מבחינת שם החוק). עלינו להבחין בין המטריה ובין הצורה.
ברגע שהגב' מימון אצא אומרת שלא היה בכוונתה להגיע לכך שנישואים שנעשו
בניגוד לחוק לא יהיו חופסיים, הרי מבחינת החוכן אין כל הבדל בין הצעה הגב'
מימון ובין הצעה הממשלת. הצעה הממשלת אומרת בענין זה שאי-אפשר לקדש נישואים
מתחת לגיל מסויים, ורב אשר יעשה זאת ילך לביח"סוהר. אם השאלה היא רק שאלה
של צורה, אני חושב שועדת המשנה תמא את הדרך. פא ראיתי בתפקיד הדיון הזה
את בירור הענין לגופו. את השאלה מה היא הצורה הנאותה, אפשר להשאיר לוועדה
המשנה.

ח. וילקנפלד:

לנקודה המכרעת: השאלה אם הנישואים שנעשו

מתחת לגיל החוקי, תופסים או אינם תופסים. נדמה לי שאם נרצה בשלב זה ובתזמננות זאת לקבוע הלכה שנישואים כאלה אינם תופסים, מבלי לעשות רביזיה בכל מערכת המשפט שלנו בעניני האישות, נגרום לחסבוכה ולחיותו ובוותו אשר לא נוכל לצאת ממנו. אני רוצה להזכיר שלפי המצב הקיים ישנם בחי דין דתיים, של הדת היהודית ושל דתות אחרות. בחי"הדין האלה דנים לפי המשפט הדתי. פה ענין רק של סמכות בחי דין אלה. (י. בדר: אין זה בדיוק ק). בחי"הדין הדתיים דנים לפי החוק הדתי. ישנם, למשל, ענינים של נישואים, גירושים, מזונות, אשר נמצאים בטסכותם. אם אנחנו נאמר עכשיו כי הנישואים שנעשו בניגוד לחוק, אינם תופסים, יוצר מצב שלפי החוק הכללי האישות תהיה בלתי נשואה, אך מי שישא אותה, יעבור על החרם דרבנו גרשום לפי החוק הדתי. נוסף לכך, בפני בית"ר הדתי האשה הזאת תוכל לחבוע מזונות. מבלי לתקן את מערכת בחי"המשפט שלנו בעניני אישות, לא נוכל להכניס את החיקון הזה, ז"א, לא נוכל לקבוע נוסף על החוראה הפלילית, שאיננה שנישואים כאלה אינם תופסים.

בנוגע לביגמיה. היה מקרה לפני מספר שנים,

ששוחט מעולה נשעם בביגמיה בפני בית-המשפט האזרחי, וביח"המשפט זיכה אותו, מפני שלפי הדין הדתי הנישואים השניים והשלישיים היו תופסים, היות המעיף הפלילי של הביגמיה היה מנוסח אז בצורה כזאת שהיתה אפשרית ביגמיה רק במקרים שחנישואים השניים והשלישיים - שהם הגורם לביגמיה - אינם תופסים. ביח"המשפט שמע את חוות הדעה של הרבנות וזיכה את השוחט. אח"כ שינו את החוק. אבל אני רוצה שיהיה ברור כי לגבי ביגמיה, גם כיום המצב הוא כזה שלפי החוק הדתי הנישואים תופסים בשעה שהחוק הפלילי מעניש על זאת. ההוראה המונחת לפניכם, מבחינת הקונסטרוקציה, היא בדיוק אותו הדבר כמו במקרה של ביגמיה.

נדמה לי שאם הועדה תחליט ללכת בדרך של חיקון

החוק הפלילי, בין בצורת חוק נפרד ובין בצורת חיקון לחוק הפלילי - מבלי לערער את כל המבנה של מערכת המשפט שלנו בענין המעמד האישי, אפשר לגשת אז לענין ולסיימו מבלי שנצטרך לשמוע חוות דעה של הרבנים ושל נציגי עדות אחרות. ברגע שהועדה אינה מסתפקת בצד הפלילי של הענין, אלא רוצה להכנס למחנה הענין של הדת, יבוא לידי שיתוף עם הרבנים ויש להם חלק בהחלטתה.

ח. וילקנפלד:

מחדש את המערכת הזאת ומבלי לשמוע את חוות דעתם של המעוניינים בדבר. אני מצטרף לדברי בדר בענין זה, שאין הדבר הזה מיוחד רק ליהודים. את הועדה רוצה לסיים את הדבר הזה במקדם, נדמה לי שהדרך היחידה היא לא לשמוע את חוות דעתם של כל העדות, אלא רק לתקן את החוק הפלילי. אינני רוצה לקבוע בזה אם התיקון צריך להיעשות בצורה חיקון לחוק הפלילי או בצורת חוק נפרד. את זאת, אני מציע להשאיר לוועדה המשנה.

ג. גיר:

בקשר עם דברי בר-רב-האי: אני כשלעצמי אינני מתפש קונפליקט עם הרבנים, מפני שאני בטוח אתם

בקונפליקט חמירי.

הערה שניה: אינני חושב שענין הדת הוא ענין

של "קולטור-קמפף"; בשבילי זאת שאלה מעמדית.

לשאלה אם להזמין או לא להזמין את הרבנות. יש

לי רושם שמותר לוועדה להזמין גורמים שונים בענין זה, אבל לאחר שחשמע את

דעתם, היא תעשה מה שתרצה; ואז מתעוררת השאלה: לשם מה להזמין? אבל אם

מישהו דורש זאת, אפשר להזמין.

בקשר עם סעיף 152, אני מוכרה להגיד כי אני

מסכים עם ורהפטיג ולא עם חברי רובין. השאלה היא פשוטה מאוד: אם מדברים

על אונס, הרי עד כמה שאנחנו מבינים, הדבר הזה שובר לפעמים את חייה של

הבחורה. אם מקבלים את הדעה שבתורה בה 16-17 יכולה כבר לתת את הסכמתה,

אי-אפשר להגיד כי אין היא יכולה להסכים לנישואים. נוסף לכך: העונש

בכל הסעיפים הוא מאכמימלי ולעמים רחוקות קורה שנוחנים את העונש המאכמימלי.

לדעתי אין זה נורא ויש לקחת בחשבון שבמקרים כאלה, הורטים את חייה של אותה

הצעירה. בכל אופן, אין זה הגיוני אם אומרים שהסכמה של נערה בגיל מסוים

לנישואים, אינה הסכמה, אך לחיים מיניים היא יכולה להסכים.

לדעתי, אם יש לשנות את הגיל, צריך לשנותו בכל

הסעיפים הנוגעים לענין זה.

השאלה אם הנישואים חומסים או אינם חומסים,

יא באמה משובכת מאוד. אני אומר בגלוי כי אינני רוצה שאחרי שקרה מקרה

